

Пісаў пісакі – і сам не прачытае, небарака [1, с. 274] (параўн. *Злая іскра ўсё спаліць і сама загіне* [1, с. 281]). Такім чынам, сустракаюцца аднатыповыя сінтаксічныя канструкцыі з розным пунктуацыйным афармленнем. Параўнайце наяўнасць працяжніка паміж часткамі ў першым сказе і яго адсутнасць у другім (акрамя таго, у другім сказе паміж дзейнікам і выказнікам стаіць працяжнік, а па правілах беларускай пунктуацыі ён не патрэбны): *На ўсё сяло адзін вол – і той гол* [1, с. 67] і *Адзін сыноч Юзік і той – як арбузік* [1, с. 126]. Ёсць прыказка, дзе паміж часткамі ўвогуле адсутнічаюць знакі прыпынку: *Адна капейка і тая рабром* [1, с. 264].

Такім чынам, парэміі беларускай мовы, з’яўляючыся люстэркам нацыянальнай культуры, змяшчаюць у сабе вялікі аб’ём інфармацыі пра побыт і звычкі нашага народа і маюць багацейшы матэрыял для далейшых лінгвістычных даследаванняў.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / склад. Ф. Янкоўскі. – Мінск: Бел. навука, 2004. – 494 с.

УДК 811.161.3’373 : 398.92 : 81.161.3’373.421

Н. И. Шабулдаева

СОЧЕТАНИЕ СПРАВЫ СПРАЎЛЯЦЬ И ЕГО СИНОНИМЫ В БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ

В данной статье рассмотрены белорусские тавтологические сочетания с семантикой ‘делать, работать’, представляющие собой сочетание переходного глагола с прямым дополнением, выраженным однокоренным существительным в форме винительного падежа. Установлено, какие глаголы с указанной семантикой и однокоренные им существительные способны вступать в синтагматические отношения друг с другом.

Белорусский язык, наряду с другими восточнославянскими языками, из значительно более древних своих состояний унаследовал такую синтаксическую конструкцию, как парегменон. Она характеризуется тем, что объединяет два однокоренных слова, обычно это глагол и зависимое от него существительное, в одно словосочетание, так

называемый собственно лексический парегменон (*работу рабіць*). Возможно также объединение и синонимов (*справы чыніць*) – лексико-семантический парегменон* [1]. Автором описаны типы парегменона в русском языке [2]. Типы тавтологических сочетаний в белорусском языке ещё нуждаются в подробном описании. Однако уже сейчас можно сказать, что некоторые конструкции совпадают в белорусском, русском, а также и в украинском языке.

В данной статье рассмотрены белорусские тавтологические сочетания с семантикой ‘делать, работать’, представляющие собой сочетание переходного глагола с прямым дополнением, выраженным однокоренным существительным в форме винительного падежа. Мы ставим перед собой цель установить, какие глаголы с указанной семантикой и однокоренные им существительные способны вступать в синтагматические отношения друг с другом.

Синонимичными глаголами со значением ‘делать, работать’ являются: *рабіць, спраўляць, тварыць, чыніць*. К синонимичным существительным относятся: *дзела, работа, справа, творы*.

Обнаружены сочетания *работать на работах* (...на пэнсію з быткамбінату, дзе рабіў на розных работах) и *працаваць на працах* (На Салаўках працаваў на цяжкіх фізічных працах, трымаўся самастойна), образующие другой тип тавтологического сочетания.

Приведём значения рассматриваемых глаголов: *рабіць* ‘займацца чым-н., праяўляць якую-н. дзейнасць, паступаць якім-н. чынам’; ‘працуючы, вырабляць, майстраваць’; ‘працаваць дзе-н., кім-н.’ и др. [3 IV, 548]; *спраўляць* – *справіць* ‘зрабіць, выканаць’ [3 V (1), 273]; *тварыць* ‘ствараць у працэсе творчай дзейнасці’; ‘рабіць, здзяйсняць’ [3 V (1), 488]; *чыніць* ‘рабіць, учыняць, тварыць’ [3 V (2), 327].

Существительные употребляются со следующими значениями: *дзела* разговорное ‘тое што і справа’ [3 II, 166]; *работа* ‘кола заняткаў, справа, дзейнасць’, ‘служба, праца ў якой-н. установе’ и др. [3 IV, 548]; *справа* ‘работа, занятак’ [3 V (1), 271]; *твор* ‘прадукт творчай працы’ [3 V (1), 489].

Материалы Белорусского национального корпуса позволили выявить следующие возможные сочетания этих глаголов и существительных друг с другом: *рабіць дзела, работу, справы; тварыць дзела, работу, справы, творы; спраўляць работу, справы; чыніць дзела, справы*.

Собственно лексический парегменон *рабіць работу* очень

---

* Термины предложены автором [2].

популярны. Беларускі нацыянальны корпус прадставіў больш ста прыкладаў ужывання даннага злучэння. Тэксты адносяцца па большай частцы да мастацкага стылю: *Ды якія могуць быць просьбы? Работу не рабіць бы пустую...* (Анатоль Бароўскі. Прадчуванне Айвы. Апавяданне-быль); *Кожную раніцу мама пачынала рабіць адну і тую ж работу – тапіла ў сажалцы тарканы.* (Сяргей Давідовіч. Замалёўкі) [4].

Обнаружены также примеры употребления данного выражения и в публицистическом стиле: *Мне здаецца, што наш семінар у пэўнай ступені садзейнічаў і гэтай мэце. Ён зрабіў свой унёсак у развіццё палітычнага жыцця ў Беларусі, вашай эканомікі, а таксама ў мір і бяспеку. Гэта значыць, што мы працягваем рабіць нашу работу* (БелаПАН. Кіраўнік ПА АБСЕ Жаао Саарэш: Беларусі неабходна мяняць імідж); *Калі я сустрэў выдатную кнігу, альбо прачытаў апавяданне, якое мне вельмі спадабалася, то сто працэнтаў, што на наступны дзень, калі я сяду рабіць сваю чорную работу, мне будзе значна лягчэй* (Звязда. Інтэрв'ю з "літаратурным неграм") [4].

Приблизительно половина обнаруженных нами примеров, помещённых в корпусе, относится к белорусскому переводу Священного Писания: *„Шэсьць дзён рабіце работу, а сёмага дня мае быць у вас сьвята, сыбота супачынку СПАДАРУ; кажны, хто будзе рабіць у яе работу, памрэць”* (Сьвятая Бібля: Кнігі Старога і Новага Закону) [4].

Расположение компонентов в данном сочетании свободное, однако чаще встречается конструкция, где в препозиции стоит глагол. Существительное почти всегда при себе имеет определяющее слово, которое характеризуется самыми разными в семантическом отношении словами и выражено словами разных частей речи.

Слово *работа* сочетается с местоимениями разных разрядов: притяжательными: *сядзець з машынкай ці мальбертам і рабіць сваю галоўную ў жыцці работу; слухалі старога бацьку, і кажны рабіў сваю работу; Гэта значыць, што мы працягваем рабіць нашу работу; За работу ягоную, каторую ён рабіў супроці; указательными: *Калі хто пачынае рабіць гэтую самую работу больш лёгка і нават рабіць нейкую работу; относительными: *Я хадзіў лёгка і рабіў кожную работу з захапленнем; Ён напоўніў іх мудрасцю сэрца, рабіць усялякую работу гравэра; отрицательными: *Нельга ў той дзень рабіць ніякай работы.****

Прилагательные, употребляющиеся в роли определения, очень разнообразны и характеризуют слово *работа* со следующих точек зрения:

а) различного рода деятельность: *Бацька раніцамі малаціў, а я шавецкую работу рабіў; ціха адказаў Антось, – як рабіць паліцыйную работу.; Пасля ён рабіў звычайныя слясарныя работы, выконваў; ніякае рамеснае работы не рабіце; калі б ён рабіў партыйную работу і менш умешваўся; робім вялікую прапагандную беларускую работу; ня сіль яго рабіць работы нявольніцкія;*

б) модальная оценка: 1) положительная: *сядзець з машынкай ці мальбертам і рабіць сваю галоўную ў жыцці работу; ...спрактыкавана і доўга – нібыта рабілі не надта прыемную, аднак абавязковую работу;* 2) отрицательная: *Тое, што робім марную работу, разумелі ўсе; Я вашай хамскай работы ніколі не рабіла; Работу не рабіць бы пустую ...; ведалі, што за нялюдскую работу робіць ён у сваім пастарунку; нечаканае ўзбягае на яе думкі, робіць нецікавую работу; Радаўніцы, едзе на могількі, робім самую чарнавую работу; ён проста настырнічаў, вымушаў іх рабіць дурную і недарэчную работу; Каб брудную работу іншыя рабілі; якую б чорную работу ні рабіў чалавек; Што ты там сярод нашых суайчыньнікаў робіш падрыўную варожую работу супраць нашай радзімы; дзе і рабілі сваю брудную здрадніцкую работу;* 3) нейтральная: *...яго і жэст, а рукі рабілі звыклую работу; Прыглядаўся гэтак, быццам рабіў няцікавую, але патрэбную для яго.*

в) гендерная: *бабскую работу рабіла раней Аксеня; Усю работу, і мужчынскую, і бабскую...*

г) физическая возможность: *ад капання зямлі і іншых непасільных работ, якія рабіла яна дзевятнаццаць гадоў; сядзеў у хаце, бо цяжкай работы рабіць не мог, хварэючы ледзь; Яго жонка рабіла работу болей лёгкаю і болей далікатною.*

д) её разнообразие: *...там многа людзей, якія робяць усялякую работу; Кожную раніцу мама пачынала рабіць адну і тую ж работу.*

Выявлен пример несогласованного определения к слову *работа*, выраженного существительным: *цярпі патугі, рабі работу евангелістага* [4].

В белорусском переводе Священного Писания находим пример, когда два синонимичных глагола стоят рядом: *Шэсьць дзён працуй і рабі ўсі работы свае*. В русском переводе в данном случае используются так же два глагола: *Шесть дней работай и делай все дела твои*. Мы видим, что белорусскому *працуй* соответствует русское *работай*, а белорусскому *рабі* – *делай*, не употребляющемуся в белорусском языке.

В немногочисленных примерах параллельного русско-

белорусского подкорпуса Национального корпуса русского языка находим перевод крайне популярного в русском языке сочетания *делать дело* белорусским сочетанием *рабіць работу*: *А Двое из сумы свое дело делают: бьют, колотят, только дубины посвистывают.* (народная сказка. Скатерть-самобранка, кошелек-самотряс и двое из сумы) – *А Двое з торбы сваю работу робяць: б'юць, малоцяць, толькі дубінкі пасвістваюць.* (Абрус-самабор, кашалёк-саматрас і двое з торбы); *Едигей как мужчина с виду вроде здоровый подряжался на разгрузку и погрузку разную, а Укубала дело делала.* (Чингиз Айтматов. И дольше века длится день (Буранный полустанок) (1980–1984)) – *Едыгей, як мужчына нібы цягавіты, дамаўляўся на работу, а Укубала тую работу рабіла.* (Чынгіз Айтматаў. Буранны паўстанак (І вякуе дзень даўжэй за век)) [5].

В произведении В. Быкова найден один пример, в котором использовано сочетание *дзела дзелаць*, представляющее собой явный русизм: *Трэба дзела дзелаць, а ён пачне рассуждаць: так ці не так, правільна – няправільна* (В. Быкаў. Круглянскі мост).

Тавтологическое сочетание *рабіць справу* употребляется значительно чаще (по данным Белорусского корпуса), чем вышерассмотренное *рабіць работу* (164 и 103). Строение этих сочетаний не отличается друг от друга, компоненты располагаются свободно: *наагул, досыць гуляць, пара рабіць справу – быць каля тураў і ягоную царову справу рабіць* [4].

Стилистическая характеристика данного парегменона также разнообразна: художественный стиль: *Дый наагул, досыць гуляць, пара рабіць справу...* (Антон Адамовіч. Каханы горад); *Раскажу, як жыў мужыцкі Хрыстос далей, якія рабіў справы, як знайшоў з Анеяй свой шлях і сваю зорку, як прыдбаў сабе і сябрам разуменне, вечную славу і вечную маладосць, але цяпер досыць аб гэтым* (Уладзімір Караткевіч. Хрыстос прызямліўся ў Гародні); – *А што, за сталом хіба не робяць справы? – адгукнуўся адразу той, у пінжаку* (Іван Мележ. Завеі, снежань).

Имеются также примеры употребления выражения *рабіць справу* в публицистическом стиле: *Гэтая навала робіць справу змагання з беларускаю культураю і яе льга выкараніць толькі тады, калі нашы літаратары стануць тут свядомымі і дзейнымі, калі яны адчуюць усю сваю адказнасць* (Кузьма Чорны. Небеларуская мова ў беларускай літаратуры).

Данное сочетание используется и в белорусском переводе Священного Писания: *Бязбожны робіць справу ненадзейную, а таму, хто сее праўду – узнагарода пэўная* (Біблія); *Шэсьць дзён рабі справы*

твае, а ў сёмы дзень супакойся, каб адпачыў вол твой і асёл твой, і супакоіўся сын рабыні тваёй і прыхадзень (Біблія).

Материал показывает, что определения к слову *справа* самые разнообразные в семантическом отношении. Как и в случае с собственно лексическим парегменоном *рабіць работу*, тут мы имеем огромное количество примеров, в которых определяющим словом выступает притяжательное местоимение *свой*: *Так, ягоная агітацыя рабіла сваю справу, частка гарадоў здалася; ...таму Стайнік робіць свае справы беспакarana; Ген рабіў сваю разбуральную справу.*

Корпус белорусского языка располагает примерами, в которых, кроме определения *свой*, имеются и другие определения. Важность происходящего события передаётся определениями *Божы, святы* и др.: *узяўшы ўладу ў свае рукі, рабіць Божыя справы; Першым – таму, што яны рабілі мілую Богу справу; Пракляты, хто справу Гасподнюю робіць абы як; упэўненыя, што робяць святую справу; быць каля тураў і ягоную царову справу рабіць; ён будзе рабіць вялікую справу, патрэбную для ўсіх; што, даглядаючы Ільча, робіць вельмі важную справу.*

При положительной оценке дела используется прилагательное *добрая*: *нават пахваліў, што добрую справу ўзяліся рабіць.* Для характеристики отрицательного дела (события) выявлен несравненно более обширный инвентарь лексем: *адчуў, не зразумеў, што раблю агідную справу; Ген рабіў сваю разбуральную справу; Гэтую грэшную і далікатную справу колішня блудніца рабіла; Сваю цяжкую і не зусім пашаноўную справу калгасныя будаўнікі рабілі моўчкі; – Нікіфар, можа, мы робім нядобрую справу; з самага пачатку не рабілі ў Гародні больш чорнай справы; знішчыць, каб не замінаў рабіць брудную справу; Заруба рабіў сваю крываваю справу і аставаўся беспакараным; нейкім унутраным чуццём зразумелі, што робяць адну вельмі небяспечную справу; Бязбожны робіць справу ненадзейную; Бязбожны робіць памылковую справу.*

С гендерной точки зрения слово *справа* характеризуется прилагательным *жаночая* (*застаўся з двума малымі, жаночую справу па гаспадарцы рабіў усю сам*), в противовес слову *работа* – *бабская*.

Ежедневная работа также определяется синонимическим рядом: *не зважаючы на зборы, рабіў сваю паўсядзённую справу; без усялякага ўнутранага хвалявання, нібы рабіў самую звычайную справу; робячы будзённую справу.*

В меньшей степени, чем в сочетании *работу рабіць*, слово *справа* сочетается со словами, характеризующими его с точки зрения рода

деятельности: ён бацькаў сын і будзе рабіць бацькаву справу; задзіралі носа ад славы і паціхеньку рабілі свае справы – артыстычныя і баявыя; я сказаў ігнараваць гэтага чалавека ды рабіць сваю нацыянальную справу.

Описание совместного дела также нашло своё отражение: Адну справу робім, і я разлічваю на вас; уважаючы, што такім чынам робяць супольную справу ў барацьбе з расейскім...

Лексема *справа* в исследуемом выражении имеет ещё целый ряд определений: толькі гэта рабіла лягчэйшай справу; Папоў, як і заўжды, робіць у нас самую тонкую справу; Андрэй рабіў выгадную справу; не павінен маўчаць, а павінен рабіць новую справу; Рыбнік стаяў у гэтым натоўпе і рабіў дзіўную справу; разважаць на гістарычныя тэмы, але рабіць канкрэтную справу; пакуль ёсць магчымасць, рабіць нейкую справу.

Белорусско-русский подкорпус Национального корпуса русского языка приводит пример перевода белорусского выражения *рабіць справу* также парегменом *дело делать*, как и в предыдущем случае: *І не ведалі, што адну справу робім*. (Іван Шамякін. Сэрца на далоні (1960-1963)) – *И не знали, что одно дело делаем*. (Іван Шамякін. Сердце на ладони).

Лексико-семантический парегменон *рабіць дзела* используется в небольшом количестве примеров. Его употребили некоторые основоположники белорусской литературы: *Сваё дзела як трэба рабіў* (Францішак Багушэвіч. Ахвяра); *Хацелася яму самому не стаяць каля свае будкі ціха і спакойна, а рабіць якое-небудзь дзела, якое магло б быць відавочным і карысным для ўсіх. Вялікае дзела робяць яны* (Кузьма Чорны. На беразе); *Рабіў сваё дзела нядбала, няўважна* (Міхась Зарэцкі. *Ворагі*). Трижды это выражение приводится в переводе Нового Завета 1931 года: *Мне трэба рабіць дзе́ла Таго, што паслаў Мяне́, пакуль дзе́нь; надыходзе ноч, калі ніхто ня можа рабіць. Але ты будзь чуйны ў-ва ўсім, цярпі і гора, рабі дзе́ла дабраве́шчанья, служэньне твае́ выпаўняй. Калі- ж прыдзе да вас Цімахве́й, глядзе́це, каб быў у вас бясьпе́чны; бо дзе́ла Госпада робіць, як і я* (Новы Завет).

Собственно лексический парегменон *спраўляць справы* значительно менее употребителен (5 примеров). Один пример относится к художественному стилю: *кошка любіла спраўляць свае вялікія і малыя каціныя справы ў родным пад'ездзе* (Маргарыта Прохар. Сіняя птушка, альбо Спроба несур'ёзнага дэтэктыва). Четыре примера использования этого выражения обнаружено в белорусском

переводе Священного Писания: „Я ж маю съветчанье большое за Яанава, бо справы, што даў мне Ацец скончыць, самыя тыя справы, каторыя Я спраўляю, съветчаць празь Мяне, што Ацец паслаў Мяне; Ты накануеш супакой нам, бо нават усі справы нашыя Ты спраўляеш нам; Дык сказалі Яму: „Што нам рабіць, каб спраўляць справы Божыя?; Я маю спраўляць справы Таго, хто паслаў Мяне, пакуль ё дзень; надыходзе ноч, калі ніхто ня будзе спраўляць (Сьвятая Бібля: Кнігі Старога і Новага Закону). Можно видеть, что во всех этих случаях идёт речь о Творце.

Лексико-семантический парегменон спраўляць работу зафиксирован только в четырёх примерах, относящихся к художественному стилю: *І як жа не злавацца: каровы галодныя рыкаюць, авечкі бляюць, свінні скігочуць, – ну не дай Божа яшчэ і бабскую работу спраўляць* (Максім Гарэцкі. У чым яго крыўда?); *Сэрца сэрцам, а трэба было спраўляць работу і па хаце, па гаспадарцы; Старшыня з'явіўся на дарозе дзесьці гадзіны праз дзве, калі сама толькі ўвайшлі ў ахвотку мужыкі, возячы пясок, узбіліся на ўспамін, як спраўлялі яны работу ў маладыя свае гады, сам чорт не братам быў ім, гарэла ў руках работа* (Віктар Казько. Хроніка дзетдомаўскага саду); *Дый ня толькі касіць, а й усякую іншую работу спраўляць* (Масей Сяднёў. І той дзень надыйшоў).

В связи с малым количеством примеров, обнаруженных в БНК, трудно сделать какой-то вывод о синтагматике слова *работа* внутри данного сочетания. Но и здесь при гендерной характеристике налицо сочетание с прилагательным *бабская*, как и в выражении *работу рабіць*.

Глагол *тварыць* обладает способностью вступать в синтагматические связи со всеми рассматриваемыми существительными: *дзела, справа, работа, творы*.

Собственно лексический парегменон *творы тварыць* в материалах Белорусского национального корпуса представлен двумя примерами: *Беларускі пісьменнік, што адгарадзіўся ад усяго свету і зашыўся сюды, каб тварыць свае геніяльныя творы?* (Пякельны рай. Кніга трэцяя, якую за мяне нехта напісаў); *Тут свае ён творы слаўныя тварыў* (Канстанцыя Буйло. Таполя). Коннотация определений в обоих случаях положительная (*геніяльныя, слаўныя*), расположение компонентов – свободное.

Сочетания *тварыць дзела* и *чыніць (учыніць) дзела* зафиксированы один раз в одном предложении одновременно только в тексте Священного Писания: *І дакончыў Бог сёмага дня дзела Свае, каторыя Ён чыніў, і перастаў тварыць сёмага дня ўсе дзела свае, каторыя ўчыніў* (Сьвятая Бібля: Кнігі Старога і Новага Закону).

Выражение *тварыць справу* приводится трижды в художественных и публицистических текстах: *Бывае, што словы, сказаныя ў няўрочны час, нібы ажываюць і твораць сваю справу, вяртаючыся да ўладальніка* (Вольга Іпатава. Залатая жрыца Ашвінаў); *Нам належыць перамагчы сваё сэрца і, спадзеючыся на волю Божую, тварыць далей справу ягоную* (Уладзімір Караткевіч. Хрыстос прызямліўся ў Гародні); *Не расіяне і не Захад тут тварылі справы* (БелаПАН. Лукашэнка пра Саннікава і Статкевіча: Яны хочуць быць героямі, ну і няхай).

Тавтологическое сочетание *тварыць работу* только один раз представлено в корпусе: *Ішло і да яе новае, ішло неадоляна, і трэба было альбо станавіцца на яго шляху, ажно да самай пагібелі, альбо прымаць яго як непазбежнасць і, адасобіўшыся, спакойна і неадоляна тварыць сваю паўсядзённую работу, бо каму, як не багам, ведаць, чым усё абярнецца праз гады і нават стагоддзі?* (Вольга Іпатава. Залатая жрыца Ашвінаў).

Выражение *чыніць справы* употреблено в Священном Писании: *сказалі яму: Што мы маем рабіць, каб чыніць справы Божыя* (Сьвятая Бібля: Кнігі Старога і Новага Закону). Это предложение интересно тем, что в нём используются два синонимичных глагола *рабіць* и *чыніць*.

В результате исследования можно сделать вывод, что в белорусском языке имеется одиннадцать сочетаний глаголов и существительных, которые объединены в таблицу, отражающую количественные данные употреблений, извлечённых из Белорусского национального корпуса.

	дзела	справа	работа	творы
<i>рабіць</i>	7	164	103	—
<i>тварыць</i>	1	3	1	2
<i>спраўляць</i>	—	5	4	—
<i>чыніць</i>	1	1	—	—

Несмотря на то, что БНК ещё находится в стадии становления и не располагает достаточно большим количеством текстов, всё-таки приведённые данные показывают на приоритетное использование одних выражений в сравнении с другими. Некоторые же сочетания так и остались не реализованными, вероятнее всего из-за слишком большой разницы в семантике глагола и существительного.

Рассмотренные сочетания по-разному используются авторами текстов. Один и тот же автор в одном и том же произведении может использовать разные сочетания: *тварыць справу* – *тварыць работу*

(Вольга Іпатава. Залатая жрыца Ашвінаў), *тварыць справу – рабіць справы* (Уладзімір Караткевіч. Хрыстос прыямліўся ў Гародні). Переводчики Книг Священного Писания использовали семь из одиннадцати существующих сочетаний: *рабіць работу – справы – дзела; спраўляць справы; тварыць дзела; чыніць дзела – справы*. Из существительных в данном случае ни разу не использовано слово *творы*.

К собственно лексическому парегменону относятся: *работу рабіць, справы спраўляць, творы тварыць*. Остальные сочетания представляют собой лексико-семантический парегменон.

Список использованных источников

1. Шабулдаева, Н.И. Тавтологические сочетания с семантикой 'делать, работать' в русском языке / Н.И. Шабулдаева // Славянские народы и их культуры: традиция и современность : сб. науч. статей / редкол.: В. И. Коваль (отв. ред.) [и др.] ; М-во образования РБ, Гомельский гос. ун-т им. Ф. Скорины. – Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2013. – С. 236–239.

2. Шабулдаева, Н.И. Типы парегменона в русском языке / Н.И. Шабулдаева // Славянская фразеология в синхронии и диахронии: сб. науч. статей / М-во образования РБ, Гомельский гос. ун-т им. Ф. Скорины / редкол.: В. И. Коваль (отв. ред.) [и др.]. – Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2011. – С. 319–322.

3. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: У 5 т. / Ін-т мовазнаўства АН БССР. – Мн.: Гал. рэд. БелСЭ, 1977–1984. – Т. I–V.

4. Беларускі-N корпус. – Режим доступа : <http://bnkorporus.info/#w0.word>. – Дата доступа 13.10.2013

УДК 811.161.3'373.2:398.9

3. У. Шведава, М. У. Буракова

ЧАСТОТНАСЦЬ КАМΠΑНЕНТА ГАЛАВА Ў БЕЛАРУСКАЙ ФРАЗЕАЛОГІІ

У артыкуле на матэрыяле фразеалагізмаў з кампанентам *галава*, якія выдзелены сярод усіх фразеалагізмаў беларускай літаратурнай мовы, вызначаюцца прычыны высокай прадуктыўнасці саматэчнага кампанента ў іх складзе. Даводзіцца, што важнейшымі прычынамі з'яўляюцца дзве, якія ўзаемазвязаныя паміж сабой: па прычыне таго, што ўласнае цела ўвогуле і галава чалавека ў прыватнасці з'яўляюцца прататыпам усіх існуючых формаў і зыходзячы з сімвалічнай